

naročila mu je zagotovljena po zakonu. Prikrojeval in šival pa, kolikor se spominjamo, tudi pred dokazom zmožnosti ni nihče, kdor se tega ni učil. V Avstriji ima torej izučeni rokodelci neprerečno zakonito pravico, delati v potu svojega obraza, do dobička, ki izhaja iz trgovine, z rokodelskimi izdelki pa ima popolno pravico, vsakteri nerokodelci.

Uspeh našega zakona je torej očiten. Morda so kje pri krojaštvu tako obupne razmere, da bi imel obrtnik že korist, ako bi bil trgovec z oblačili vezan in prisiljen posluževati se pri izvrševanju naročil po meri rokodelskega mojstra namesto prikrojnika kot posredovalcu, čemur že zaradi moralnega uspeha ne ugovarjamo, to pa je tudi vse, kar nam dokaz zmožnosti v dosedanji svoji obliki daje.

Bila je torej zmota, ako je rokodelci od dokaza zmožnosti pričakoval rešitve. Pravo varstvo bi rokodelstvu, ker velike produkcije in iz nje izhajajoče trgovine ni več možno ustaviti in se tudi ne ustavi, dala samo uredba, da bi se trgovcu z oblačili dovolilo samo prodajanje gotovih oblačil, katera ima v zalogi, jemanje mere in jemanje naročil na neizgotovljena oblačila pa bi se mu prepovedalo. Ker pa ni pričakovati, da bi zmagali s to mislijo, katera, če se splošno uveljavi, mora ugonobiti nekaj industrij, izhaja iz vseh naših navedb, da je dokaz zmožnosti, dokler upliva samo na nas rokodelca popolnoma nepotreben.

(Dalje sledi.)

Kmetske zadruge.

(Spisal Ivan Kač.)

Brez vsega dvoma je resničen stari slovenski pregovor: „Pomagaj si sam, in Bog ti bode pomagal.“ In ako kje pride gotovo pri kmetovalcih ta pregovor v pravo veljavo. Na kmeta se pač malokdo spomni, razen davčnega eksekutorja in pa naborne komisije. Prvi iztrjuje davek, in druga iztrjuje sinove. Kmet, kateri dela takorekoč za občino, okraje, kateri dela za deželo in državo, ta kmetovalec se popolnoma prezira, kadar se gre zato, da bi se izboljšalo njegovo stanje. Vsi stanovi so v vsaki državi neobhodno potrebni, in dolžnost vsake države je, da za one stanove, kateri služijo državi, tudi tako skrbi, da jim je možno živeti pošteno. Pri nas v Avstriji se skrbi kolikor toliko za vse stanove, seveda v prvi vrsti je vojaški stan. Le za jeden stan se ne skrbi tako, kakor bi se moralo, in ta je glava vseh stanov, kmetijski stan. Za kmetijski stan se je pri nas v Avstriji bore malo zgodilo. Da bi se polovico toliko potrosilo za kmetijstvo, kar se je potrosilo za vojaštvo, naše kmetijstvo bi moglo tekmovati z vsemi državami sveta. Toda kar ni, pa ni. In tukaj ne pomaga nobeno tarnjanje, ne pomaga nobena druga reč, kakor: „Pomagaj si sam, in

Bog ti bode pomagal.“ Marsikteri bode pa rekel: To je lahko reči, ali kako naj si pomaga revni kmet, ko pa si ne zna pomagati, in drugi ga nočejo podpirati. Toda le počasi, dragi prijatelj in poslušaj, da ti razložimo, kako si more kmet tudi sam pomagati.

Da jeden sam človek ne more mnogo storiti, kar bi hasnilo vsem, to je resnica, a sto in tisoč ljudij, ako so zjedinjeni, pa lahko veliko storijo in veliko dobrega dosežejo, to pa je tudi resnica. Zakaj pa ravno družbe, recimo delniške družbe tako lepo napredujejo in se bogatijo? Zato ker je veliko močij skupaj zjedinjaenih, in ti so prej kos vsaki konkurenci kakor jeden sam. Za tako dolgo, dokler da se kmetovalci ne bodejo zjedinjili v jedno celoto, v eno skupino, tako dolgo ne dosežejo ničesar in naj še tako prosijo in tarnajo, zjediniti se, skupno delovati, skupno napredovati, to je tisti čoln, kateri bode rešil kmetijski stan pogina.

Da pa kmetje morejo zjedinjeni postopati, za to je treba kmetijskih zadrug in kmetijskih družb. Kakor imajo vsi stanovi svoje zadruge, imajo svoje družbe, tako mora tudi kmetijski stan imeti svojo zadrugo, mora se združiti v skupno delovanje.

Kaj pa je kmetijska zadruga, bode marsikateri vprašal?

Kmetska zadruga je družba, v kateri so se zjedinjili kmetovalci, da skupno delujejo, naj si bode pri kupčiji poljedelskih potrebščin ali pa pri prodaji poljedelskih pridelkov. Zadruga je družba, katera se ustanovi na podlagi pravil ali društvenih postav, to je, za vsako tako kmetsko zadrugo se morajo spisati posebna pravila, katera mora vlada odobriti ali potrditi. Vzemimo primer. V vasi ali občini je 100 kmetov, ti se zberejo skupaj in rečejo: Mi se bodeimo združili v jedno zavezo tako, da bodeimo vse, kar bodeimo za naše polje potrebovali, skupno naročevali, ker nam pride ceneje, in vse kar mislimo prodati, pa bodeimo skupno prodali, da se izognemo prekupcem in tako naše blago bolje in dražje prodamo, in to je zadruga ali družba. In ta družba mora imeti potem postavno dovoljena pravila. Dati mora pravila c. kr. okrožnemu sodišču, da ista vknjiži, in zadruga je gotova.

V prihodnje bodeimo razlagali in popisali, kako naj se pravila spišejo ali sestavijo, sedaj pa šele toliko omenimo, da vse naše slovenske posojilnice tudi niso nič drugega, kakor denarne zadruge, ko se vpeljejo. V vsakem okraju naj bi se osnovala kmetska zadruga. Vse te zadruge pa se morajo potem med seboj zvezati v eno zvezo in tako bodejo vsi kmetje v eni veliki zadrugi ter bodejo kot kompaktna skupna moč imeli odločilno besedo v deželi in državi. Da se pa to prav lahko naredi, je tako jasno kot beli dan. Le malo dobre volje je potreba in pa dela!

Te vrstice naj bodo sedaj za novoletno darilo vsem kmetovalcem z obljubo, da bodeimo v prihodnjih številkah tega cenjenega lista razkladali, kako se kmetske zadruge snujejo, in kako da morajo biti sestavljena njih pravila.

Delajmo in trudimo se, da prisije tudi pozabljenemu kmetškemu stanu kmalu luč boljše in srečnejše bodočnosti.

II.

Gori sem skušal dokazati, kako potrebne so kmetške zadruge in kakšnega pomena so iste v gospodarski zadrugi človeštva. Sedaj pa hočem seznaniti častite čitatelje s zadrugami še bolj natančno in sicer tako, da ne bode nikdo dvomil na obilnih koristih, katere bodo donšale zadruge kmetovalcu in vsem drugim stanovom. Zadruge se snujejo na podlagi postave z dne 9. aprila 1873 dž. zakona št. 70, torej ni na pesek zidano poslopje, ampak ima trda postavna tla. Zadruge so ali z omejenim poroštvom ali z neomejenim. Da bodo čitatelji, posebno izmej kmetškega stanu, bolje razumeli, kaj pomeni beseda omejeno ali neomejeno poroštvo, bom podal kratko razlago. O omejenim poroštvu se govori, ako je kdo le z nekó natančno določeno svoto svojega premoženja drugemu porok. Recimo, k kmetški zadrugi pristopi 1000 kmetovalcev, in vsak ud je porok za 10 gld., torej vseh 1000 udov zadruga so poroki za 10.000 gld., ne več ne manj, in za to svoto ima zadruga tudi upa in kredita, ako ga potrebuje, in nobeden ud zadruga ne more več kot 10 gld. izgubiti, ako bi sploh zadruga imela nesrečo. Torej da je kdo porok za natančno določeno svoto, se pravi omejeno poroštvo, ker je namreč svota omejena in določena.

Neomejeno poroštvo pa je ono poroštvo, katero nima nobene določene svote, ampak dotični porok je porok z vsem svojim premoženjem. Recimo, da je pri kmetški zadrugi 1000 kmetovalcev — katerih ima vsak povprečno računjena premoženja v vrednosti 5000 gld. Torej vsi udje zadruga so skupaj poroki za 500.000 gld. in bi morali v slučaju nesreče, ako nima zadruga rezervnega premoženja, tudi to svoto plačati, torej dati celo svoje premoženje.

Kar zadeva kmetške zadruge, priporočam, da se osnujejo povsodi le z omejenim poroštvom in sicer iz dveh vzrokov. Prvič ne potrebuje kmetijska zadruga toliko kredita, ker ne kupčuje niti ne prevzema velikanskih podjetij, drugič ima pa vsak človek do zadruga z omejenim poroštvom takoj zaupanje in rad pristopi k njej, ker ve, da ne more višje poškodovan biti, nego za svoj delež 10 gld v slučaju, da ima zadruga nesrečo in nima svojega rezervnega premoženja. Vsaka zadruga mora imeti svoje ime, in sicer ne sme nositi imena kake osebe ali uda zadruga, ampak ime mora biti vzeto iz predmeta, s katerim se zadruga bavi. V tem slučaju bode imela zadruga ime ali tvrdko, recimo: Kmetška zadruga v Mariboru, ali kmetška zadruga v Poljčanah. Ker pa mora imeti vsaka zadruga tudi svoj sedež, to se pravi, mora biti imenovan kraj, kjer zadruga deluje, in mora ob enem biti natančno napovedano, je li zadruga z omejenim ali z neomejenim poroštvom, se mora glasiti ime zadrugi nastopno: Kmetška zadruga za mariborski okraj, vknji-

žena z omejenim poroštvom v Mariboru." Vsaka zadruga mora biti vpisana v trgovinsko ali zadružno knjigo pri c. kr. trgovinski gosposki, to je pri c. kr. okrožni sodniji, za to pa se pravi „vknjižena“ zadruga. Ker mora imeti vsaka zadruga svoja pravila, zato se morajo za vsako zadrugo posebna pravila spisati. Vse zadruge pa majo lahko enaka pravila, samo da ima vsaka zadruga svoje lastno ime in svoj sedež. V pravilih vsake zadruga mora biti natanko zapisano: 1. ime in sedež zadruga, 2. značaj zadruga ali s čim se peča, tukaj tudi torej „Kmetška zadruga“, 3. čas, kako dolgo morajo udje ostati pri zadrugi (to sicer pri kmetških zadrugah odpade), 4. določbe o pristopu in izstopu, 5. določba svote deleža, katerega mora plačati k zadrugi pristopivši ud, 6. določba o sklepanju bilance in računa zadruga, in kako, da se porabi čisti dobiček, in kako se pokrije morebitna izguba, 7. način volitve in sestava zadružnega načelnštva, namestnikov in uradnikov, 8. določba načina, kako se sklicujejo občni zbori zadruga, 9. določbe o glasovanju pri občnih zborih in način, kako da se glasovanje vrši, 10. določbe, kako se glasuje takrat, ako ne zadostuje navadna večina navzočih, 11. način, kako se razglasijo zadružni razglasi in odloki, 12. določba, ali je zadruga z omejenim ali neomejenim poroštvom in 13. imenovanje prvih udov zadruga, kakor tudi, kdo ima oblast vknjižiti zadružna pravila.

Vse to, kakor je ravno naštetó, mora biti v pravih zadruga natanko, razumljivo in ne nerazumljivo zapisano, sploh morajo biti pravila jasno, določno in tako sestavljena, da ni nobenega suma, in da je že naprej izključena vsaka prevara.

Ko so pravila tako sestavljena, da ugajajo vsem zahtevam zadruga, se skliče po ustanoviteljih zadruga ustanovni glavni shod, pravila se prečitajo, od navzočih odobrijo, in spiše se zapisnik, katerega podpišejo vsi oni udje zadruga, kateri so k tej pristopili. Izvoli se zadružno načelnštvo, katero obstoji iz načelnika, njegovega namestnika, tajnika in blagajničarja in pa treh odbornikov, torej iz 7 udov. Pravila v dveh izpisih, zapisnik prve seje in pa prošnja za vknjiženje se pošljejo h kakemu notarju, da potrdi istinost lastnoročnih podpisov načelnika, njegovega namestnika, tajnika in blagajničarja, in c. kr. notar predloži potem pravilno kolekovana pravila in zapisnik prve seje s prošnjo vred c. kr. trgovinski gosposki, da se zadruga vknjiži. Ko dobi zadruga poverilo da so pravila vknjižena, lahko začne delovati.

Tako se osnuje kmetška zadruga. V prihodnjih spisih pa bodem skušal vsa zadružna pravila razložiti, da častiti bralci izvedo veliko važnost in korist kmetških zadrug. Že zdaj pa omenim in ne bodem nehal klicati: Kmetovalci združite se v kmetijske zadruga, kajti ako se hočete rešiti pogina, morate se združevati in združeni napredovati. Kdor pa si noče sam pomagati, se naj nikdar ne zanaša, da mu bodo drugi pomagali.